

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 1 (1204) 6 СТУДЗЕНА 2015 г.

З Калядамі і Божым Нараджэннем!

Калядны "Верасень"

Вышай з друку чарговы, адзінаццаты па ліку, нумар літаратурна-мастакага часопіса "Верасень". Паэзія ў часопісе прастаўлена вершамі Стасі Кацюргіной, Аляксея Карпенкі, Касі Ляўдацкай, Арцёма Сітніка, Кацярыны Сянкевіч, Алеся Емяльянова-Шыловіча, Ірыны Грумандзь, Цімоха Авіліна, Валеры Куставай, Ігара Канановіча. Паэтычны майстар-клас маладым творцам дае Уладзімір Някляеў.

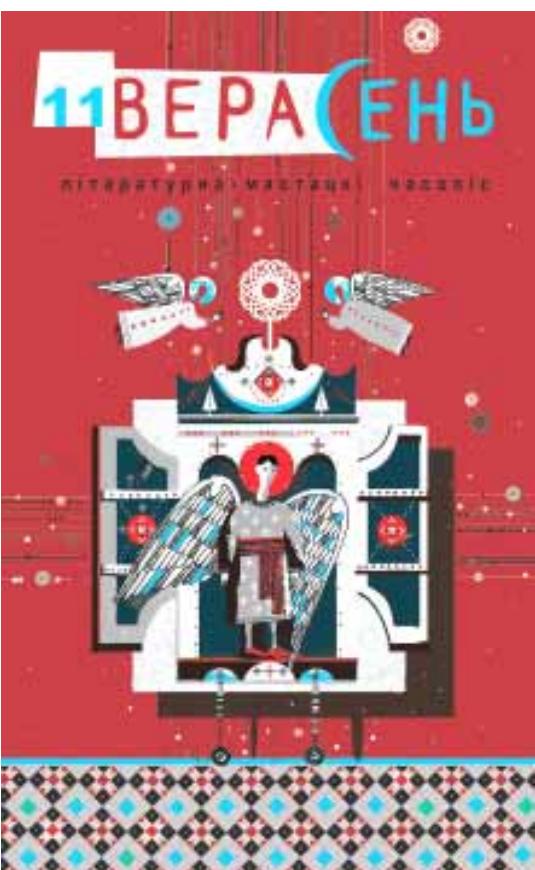
Раздел "Проза" складаюць творы Віталя Сазановіча, Алены Падкасік, Леаніда Дранько-Майсюка і Анатоля Бароўскага.

Сучасная ўкраінская паэзія ў нумары презентуецца вершамі Рамана Лубкіўскага.

Раздел "Крытыка" адкрываеца аўтаномным артыкулам Аксаны Данільчык, прысвяченым невядомым старонкам з жыцця Мікалая Бяліны-Падгаецкага. Чаму "нельга ўкрасіць творчае шчасце" глумчыць у сваёй гутарцы з Эдуардам Акуліным малады драматург Васіль Дранько-Майсюк. Працягвае друкаваць свой "жодзінскім цыкл" нататак Уладзімір Січынкаў. Пра тое, "што просіцца з сэрца", разваражае ў свайгутарцы паэтка Наста Кудасава. Уздымаеца на "вышыні свайго лёсу" Ала Петрушкевіч. Іскрынкамі з гасцявой кнігі музея ў Цінкаўцах дзеліцца Сяргей Панізінік. Пра сакрэты творчай папулярнасці Альдана Мартыненка гутарыць з салістам гурта

ISSN 2073-7033

"Leibonik" Сяргеем Башлыкевічам. "Урокі нябёснага малявання" дае, рэцензуючы новую кнігу Валеру Гапеева, крытык Анатоль Трапічык. На пытан-

не: "Хто дыктуе радкі паэту?" адказвае ў сваёй рэцензіі на паэтычны зборнік Ірыны Хадарэнка літаратуразнаўца Эдуард Дубянецкі. Па традыцыі заканчваеца нумар "дыхаграфій" музичнага аналітика Вітаута Мартыненкі.

Пытайце "Верасень" № 11 на сядзібе ТБМ (Румянцева, 13). Чытайце "Верасень" на сایтах: Kamunikan.org і tbm-mowa.by. Дасылайце свае творы ў "Верасень" на адрес: verasenches@gmail.com.

Nauč kar.

Навагоднє віншаванне ад Івонкі Сурвілы

Дарагія супродзічы! Вітаю Вас з надыходзячым Новым, 2015-м годам!

Жадаю, каб быў ён лепшы за папярэдні. Каб здзейсніліся ўсе тыя мары, якія 2014 год не здолеў здзейсніць. І каб Бог Усемагутны абараніў наш народ ад усіх нягодаў, якія пагражаюць яго волі.

Жадаю кожнаму з нас, каб мы адчуле тулю любоў да свае зямлі, якую адчувае рэшта чалавечства да сваіх бацькаў-шчынаў, каб мы ўбачылі, які наш край прыгожы, мілы, шчодры.

Жадаю, каб мы адчуле любоў да свае мовы, да ўсяго беларускага. Каб мы любілі адзін аднаго, каб паважалі права кожнага з нас мець свае погляды, але каб стараліся разам шукаць тое, што нас яднае, шторобіць нас нацыяй.

Нас доўга дзялілі, каб нас знішчыць, каб зрабіць з нас рабоў, якія захапляюцца ўладай і не любяць адзін другога, бо бачаць у тым другім сваё ўласнае няшчасце, сваю ўласную нядолю.

Дарагія супродзічы, вельмі цешыць адраджэнне нашых традыцый і павага да свае мовы ў штораз большым коле нашай моладзі. Хацелася

б, каб тыя, хто яшчэ захоўвае пачуццё няпаўнавартасці, характэрнае для паняволеных народаў, адчуле ўдзячнасць Уладару Сусветаў, што даў нам такі чудоўны край.

І нарэшце, кожнаму з вас жадаю ў Новым 2015 годзе добра га здароўя, сямейнага щасця і плёну ў працы.

Жыве Беларусь!

ПЯТРУ ГУДУ - 70

ГУД Пётр Адамавіч (н. 8.1.1945, Менск), этнограф, фальклорыст, рэжысёр, сцэнарыст, педагог. Кандыдат гістарычных навук (1987). Прафесар (2000). Сябар Міжнароднай арганізацыі па нар. творчасці (IOV). Актыўны сябар ТБМ

Скончыў Харкаўскі інстытут культуры (1973). Працаў аўкцёрам (Беларускі і Адэскі тэатры юнага глядчика - 1962-1963 г.г., артыстам драмы і салістам балета Украінскага рэспубліканскага ансамбля музичнай камедыі, галоўным рэжысёрам тэатра-студыі г. Талас (Кіргізія) і інш. З 1977 працуе ў Бел. дзярж. універ-

сітэце культуры і мастацтваў (з 1993 загадчык кафедры рэжысурсы абраду і свята).

Выкладае дысцыпліны: "Традыцыйная святочная культура беларусаў", "Беларуская гульні", "Рэжысурса традыцыйнага абраду", "Асновы драматургіі і сцэнарнае майстэрства", "Рэжысурса абраду і свята", "Тэхналогія стварэння свята", "Піратэхніка ў свяце". Аўтар манаграфій "Тэхналогія стварэння свята" (2004, 2008), "Мастацтва феерверкаў" (2007).

Даследуе нар. абрадавую творчасць, вытокі свят беларусаў, перспектывы кірункі развіція іх у сучасным культуралагічным контэксле, новыя формы сучаснай святочнай культуры на нар. аснове. Адзін з ініцыятараў адраджэння бел. свят, абраду і святочных кірмашоў. Сабраў, даследаваў і выдаў першы збор кірмашовых песень у манаграфіі "Беларускі кірмаш" (1996, з Н. Гуд). Распрацаўваў шэраг абрадавых святаў, быў іх галоўным рэжысёрам і мастацкім кірауніком: першое бел. свята нар. рамёстваў у г.п.

Biکipedya.

9 772 073 703003

Беларускі народны каляндар на 2015 год

Народны каляндар - эта сістэма сталых ці рухомых свят, прысвятаў, абрадаў, гульняў, звычаяў, што замацаваны ў быце і фальклоры. Гэта, пераважна, спалучэнне язычніцкай і хрысціянскай культуры. Ён уключае традыцыйныя арыенцы (хранонімы) на сельскагаспадарчыя работы і адпачынкі ў гадавым, сезонным, месячным і іншых цыклах-рытмах. Утрымлівае традыцыйныя фенагічныя, метэаралагічныя, агронамічныя, астралагічныя і іншыя каляндарныя веды, атрыманыя пераважна шматгадовым досведам.

Ународным календары на 2015 год прадстаўлены асноўныя святы і прысвяты з кароткімі тлумачэннямі, прыкметамі і г. д. Дні, якія адзначаюць беларусы-католікі, выдзелены курсівам. Управаслаўных яны замацаваны за старым, юлянскім, календаром, што мае 13 лішніх дзён. Зорачкай//пазначаны святы "рухомай" царкоўнай пасхай.

У наступным, 2016, годзе праваслаўныя Вялікдзень будзе 1 траўня, а католіцкая - 27 сакавіка.

Умоўныя адзначэнні: п - панядзелак, а - аўторак, с - серада, ч - чацвер, пт - пятніца, сб - субота, н - нядзеля. Даўжыня дня і моманты ўсходу і заходу падаюцца для Менска. Больш падрабязна пра значэнне хранонімаў календара можна прачытаць у нашай кнізе "Беларускі народны каляндар" (Мінск, 2002).

Студзень

1. ч. **Новы год.** ВКЛ перайшло на студзенскі стыль у 1550 г., Расія - з 1700 г.

6. а. **Першая, Посная куція.** Перадкаляндная вічэра. "Які дзень, так і год." **Тры Карапі.** Католікі праводзілі маскаваны абраць "Тры карапі", або "Гэрроды".

7. с. **Нараджэнне Хрыстова.** Пачатак **Каляд.** "Ой, Калядакі, бліны-ладакі...". Калядавалі. Насілі "зорку". Паказвалі батлейку. На Каляды праvodзілі ігрышчы ("вадзілі казу", "жанлі Цярэшку", "пякі ката", гулялі ў "Яшчура" і інш.).

9. пт. **Сцяпан.** "На святога Сцяпана вышэй слуга за пана".

13. а. **Шчодрагая куція.** Пачатак **Шчодрага тыдня.** "Мароз, хадзі куцю есці".

14. с. **Васілле. Новы год** па правасл. календары. "Сею, сею пасяяло, з Новым годам вас вітаю".

18. н. **Трэцяя, Галодная, Вадапосная куція.** Апошняй дні Каляд. "Каляда ад'язджае".

19. п. **Вадохрышча (Кшчэнне).** "Святое Кшчэнне ваду ксціла..., свет ачысціла і ваду наверх пусціла", "На Вадохрышчу завіруха - на Вялікдзень таксама".

20. а. **Прывадохрышча** - за канчонне Каляд. Пачатак **Ма-**

лой вясельніцы (да посту).
24. сб. Аксіння. "Аксіння дарогу перамяце, а корм падмяце". **Фядос.** "На Фядоса цёпла".

25. н. Таціяна. Свята студонтай. **Павел.** "Вее вечер - будзе вайна".

31. сб. Апанас, Гусінае свята. Свята свойскай жывёлы. "Хавай нос у апанасаўскі мароз".

Люты

1. н. Ігнат. "На святога Ігната зіма багата".

2. п. Грамніцы, Стрэчанне. "Калі на Грамніцы нап'еща певень вадзіцы, то на Юр'я наесца вол трапіцы", "Грамніца - хлебу палавіца...".

5. ч. Агата. Каровіна свята. "Хлеб і соль святой Агаты не пусціц бяды да хаты".

6. пт. Аксіння Паўзіміца. "На Аксіні мяце". **Дарота.** "На Дароце высахнуць хусты на плоце".

8. н. *Памінальница. Памінальны тыдзень. Калі "вей" ў нядзелью, то авёс трэба сеяць на 9-м тыдні, калі ў панядзелак - то на 8-м, калі ў сераду ці чацвер - то пакідалі "дзесяцінкі дзве".

11. с. Ігнат. "Ігнат Грамніцам рад".

13. п. *Дзедава пятніца.

14. сб. Трыфан. "На Трыфана зорна - вясна позняя". **Валянцін.** Свята закаханых. ***Масленіца (Бабы).** "Дзяды не зналі бяды, а нашы ўнукі зналі муки".

15. н. Грамніцы, Стрэчанне. "Зіма з летам сустракалася...", "На Грамніцы палавіна зіміцы". ***Рабы тыдзень, Малая вясельніца, Развітальніны, Сырапусны тыдзень.** Тыдзень перад Масленіцай. Які добры дзень на Масленінным тыдні, у той дзень ад Іллі сеялі лён. Дзяўчата вешалі "калодкі" нежанатым хлопцам.

18. с. Агата. Каровіна свята. ***Серада Папяльцовая** (пач. Вялікага посту ў католікаў). ***Лысая серада.** Праталіны-залысіны.

19. ч. *Блакіты чацвер. Тумановы дзень. ***Крывы, Тлусты чацвер, Валосы, Валосяя.** Свята жывёлы. "На Валосага бліны пякілі ці аладкі, каб быў валы гладкі".

22. н. *Масленіца. "Масленіца ў "вятах" (пасля поўні) - дзяржы пшаніцу ў мяху, сей пшаніцу на ўсю руку". **Гуканне вясны.** "Дабраславі, божа, зіму замыкаці, вясну загукаці".

28. сб. *Пахвальная субота. Не грымелі краснамі, каб гром не грымей.

29. н. *Вербніца, Пальмовая нядзеля. "Вяяра б'е, не я б'ю".

30. п. Аляксей Цёплы. Дзень рыболова. "На Цёплага Аляксея рыба ідзе на нераст, карова на верас, а бортнік на хвою".

22. н. *Масленіца. "Масленіца ў "вятах" (пасля поўні) - дзяржы пшаніцу ў мяху, сей пшаніцу на ўсю руку". **Гуканне вясны.** "Дабраславі, божа, зіму замыкаці, вясну загукаці".

23. п. *Паласказуб. Першы дзень Вялікага посту. Палацакі зубы гарэлкано.

24. а. Улассе. Свята жывёлы. "Аўлас на сыры лас". **Мацей.** "На Мацяя дарога паде", "На Мацяя адліга - будзе мароз".

25. с. Уступная серада. Каб урадзіў лён, мылі верацёны ці калаўроткі, хадзілі ў карчму і перасаквалі цераз пень.

26. ч. Фацінія. Заступніца ад хвароб.

28. сб. *Зборава субота. Абраць лой вясельніцы (да посту).
24. сб. Аксіння. "Аксіння дарогу перамяце, а корм падмяце". **Фядос.** "На Фядоса цёпла".

"споведзі дзежкі".

29. н. *Зборніца, Ізбор. Пачатак збору ў поле. "На святы Ізбор - бяжыць вада з гор".

Сакавік

4. с. Казімір. "Святы Казімір дровы сякець".

9. п. Янка, Паўраценне. Мядзведзь паварочваецца ў бярлоге на другі бок.

12. ч. Рыгор. "На святуго Рыгора ідуць рэкі ў мора".

13. пт. Васіль Капальнік. Са стрэх капае.

14. сб. Аўдоцця Вясноўка. Гуканне вясны. "На Аўдокі голы бокі". (1.03 Новы год у мінулым, сакавікі каляндарны стыль).

15. н. Хвядот. "На Хвядота занос - усё сена знясе".

16. п. *Пачатак Храстовага тыдня. Пякілі "храсты". Засеўкі. Абраць "жанцьбы коміна".

17. а. Герасім Гракоўнік. "Герасім гракоў прыгнаў".

18. с. *Серадапосце. Выпякалі "храстцы".

19. ч. Язэп. "Святы Язэп сярод посту шлюб дае прахвосту". "На Язэпа пагода - год ураджай".

21. сб. Вясновае раўнадзенства. Усход 6.16, заход 18.18. **Маладзік.**

22. н. Саракі. Свята птушак. Прылятае 40 выраяй. "Святыя Саракі ў поле саху валакі".

23. п. Пачатак *Пахвальная пятніца. "Дзікайя качка яйцом пахвалицца".

25. с. Рыгор. "На Рыгора зіма ідзе ў мора". **Дабравешчанне, Звеставанне.** "І птушка гнязда не кладзе". Прылёт бусла. Гуканне вясны.

26. ч. Міжблагавешчыны (да 7 красавіка). Забарона на "запасванне" карою.

27. пт. *Пахвальная пятніца. Мыщцё дзежак.

28. сб. *Пахвальная субота. Не грымелі краснамі, каб гром не грымей.

29. н. *Вербніца, Пальмовая нядзеля. "Вяяра б'е, не я б'ю".

30. п. Аляксей Цёплы. Дзень рыболова. "На Цёплага Аляксея рыба ідзе на нераст, карова на верас, а бортнік на хвою".

31. п. Пачатак *Пахвальная пятніца. "Першы дзень пірагі маюць, а сярэдні пагуляюць, а паследні дзень выпраўляюць".

9. ч. Матронна. "На Матрону шчупак хвастом лёд разбівае". ***Чыстыя чацвер.** Лазня. Абраць мыцця дзежкі.

10. пт. *Чырвоная, Велікодная, пятніца. Сеялі гарох.

11. сб. *Вялікая, Чырвоная, субота. Фарбавалі яйкі. Канец Вялікага посту.

12. н. *ВЯЛІКДЗЕНЬ (у праваслаўных). "Хрыстос уваскрос! - Сапраўды ўваскрос!".

13. п. Працяг *Велікоднага тыдня. "Першы дзень пірагі маюць, а сярэдні пагуляюць, а паследні дзень выпраўляюць".

14. а. Прабуджэнне хатніка. **Мар'я.** Калі ўясную ноц прыбывала вада, то суха будзе ў жніві на хлебнай ніве.

15. с. Палікарп. Пачатак бясхлебі. ***Градавая серада, Праводні, Мёртвы, тыдзень.**

16. ч. Мікіта. "Калі на Мікіту кригаход, то няма ні клёву, ні лову рыболовам".

19. н. *Праводнай нядзеля. "Ідзі, зіма, да Кучава, якты нам надакучыла".

21. а. Руф. Руф рушыць снягі.

23. ч. Юры. (Новы год па заўсяку). "Як зязюля закукуе за 12 дзён да Юр'я на "голы" лес, то не чакай ураджуло, і будзе хварэць жывёла". **Войцах.** "Святы Войцаху выпусціў жаўранка з меху".

24. пт. Анціп - ахоўнік зубоў.

25. сб. Марк. "Дождж на Марка, дык зямля як скварка".

27. п. Радаўнічыя дзяды.

28. а. *Радаўніца. "На Радаўніцу да абеду пашуць, па абедзе плачучы, а к вечару скачучы".

29. с. Арына. "На Арыну сей капусту".

30. ч. Зосім - ахоўнік пчол.

2. п. *Пястроўка да 1

21. н. Тодар. "На Тодара раса - канапель паласа".
 22. п. Кірыла. Дзень сонца-стаяння. Пачыналі касавіцу ў Паазер'і.
 23. а. Купала. У старажытын. - Новы год/лета.
 24. с. Ян Купальны. "Сонца грае".
 25. ч. Анапрэй. "Хто на Нупрэя пасе греч, той будзе бліны печ".
 26. пт. Акуліна Грачышніца. Сялі гречку. Задзярыхвост.
 28. н. Амос. "Прыйшоў Амос - цягне ўгору авес"
 29. п. Ціхан. "Пеўчыя птушкі заціхаюць". **Пятроў**. "Да Пятра зязольцы кукаваці". "Прыйшоў Пятроў - апаў лісток, прыйдзе Ілья - ападуць і два".

Ліпень

6. п. Купалле. Свята Сонца і каҳання. "Дзень адбайленне, ночы прыбайленне".
 7. а. Іван Купала. "Учора была Купала, а сёння Іван".
 10. пт. Самсон. "На Самсона дождж - сэм тыдняў то ж". **Сем братоў**. "Сем братоў варожаць, колькі тыдняў пагоды".
 12. п. Пятроў. Свята заканчэння Купалля.
 13. п. Паўпяtra. Дзень талакі. **Сымон і Юда**. "На Сымана й Юды конь байца груды".
 14. а. Кузьма і Дзям'ян. Свята кавалёў. "Святы Пятр жыта спеліць, св. Кузьма сярпы робіць, а св. Дзям'ян сена грабе".
 17. пт. Андрэй. "Авес у світцы, а на грочцы і кашулі няма". "Андрэй усіх мудрэй".
 18. сб. Свята Месяца. "Месяц гуляе".
 21. а. Казанская. Пракоп. "Пракоп бок прыпек". **Данат**. "Святы Данат коскі точыць".
 25. сб. Прокл. Засцерагаліся вялікіх рос. **Якуб**. "На Якуба хлеба поўна губа".
 26. н. Гаўрылей. Засцеражэнне ад граду. **Ганна**. "Снапы кладзе".
 29. с. Афінаген. Заціхаюць птушкі.
 31. пт. Серпавіца, Шыпілінка (пятніца перад Іллёю). Дзень "зазурывання" сярпоў.

Жнівень

1. сб. Макрыны. "Глядзі восень па Макрыні".
 2. н. Ілля. Свята дажджоў і навальніц. "Ілля нарабіў гнілля", "Укінуў у воду кусок ільду".
 4. а. Мар'я. "Магдалена - вады па калена".
 6. ч. Барыс Палікон. "Барыс і Глеб - паспей хлеб".
 7. пт. Ганны. "Святыя Ганны бабкі стаўляюць".
 9. н. Палікон. Паліць копы. **Панцеляймон**. Сцяляў ад хвароб галавы.
 11. а. Лайрын. "На Лайрына спяшай да млына".
 12. с. Сіла. Жыта сей.
 14. пт. Макавей, Першы Спас. Свята маку і мёду. **Спасаўка**. Пост да 28 жніўня.
 15. сб. Базыль. "Базыль авечкам воўну дае". **Прачыста**, **Зельная**. "Прыйшла Прачыста - стала поле чыста".
 16. н. Антони Віхравеi. Рож. "Кірмаш на паненак".
 17. пн. Еўдакія. Агуркі збірае.
 19. с. Яблычны Спас. Свята садавіны.

23. н. Лаўрэн - свята млынара.
 24. п. Баўтрамей. "Св. Баўтрамей высылае буслоў па дзяцей". "Прыйшоў Баўтрамей - жыта на зіму сей".
 27. ч. Міхей. Выспявоць брускіцы.
 28. пт. Прачыстая. Свята ўраджаю.
 29. сб. Трэці Спас. Свята хлеба. **Ян**. "Ян на лета прыйшоў, а ўжо восень знайшоў".
 30. н. Міроны Ветрагоны. "Пыл па дарозе гоняць, па прыгожым ліце стогнүць".
 31. п. Флор і Лаўр. Свята коней. **Арабінавыя дзень і нач**. "Сухая" навальніца, дождж.

31. сб. Лука. "Хто сее да Лукі, не будзе мець ні хлеба, ні муки". Дзень іканапісцаў. **Юльян** - ахойнік дзяцей.

Лістапад

1. н. Усе святыя. Паміナルны дзень.
 2. пн. Задушны дзень. **Дзяды**. Паміナルны дзень.
 4. с. Казанская. Дождж ці снег.
 7. сб. Асяніны, Змітраўскія **Дзяды**. "Святыя дзяды, завём вас...".
 8. н. Зміцер. "Да Змітра дзеўка хітра". Канец надзеі выйсці замуж у гэтым годзе.
 9. п. Тодар. "На Тадора поўна камора".
 10. а. Параскі. Апякунка жанчын і рукадзелля.

11. с. Настуся. Настуся стрыжэ авечкі. Марцін. "Мядзведзь кладзеца ў бярглогу".

12. ч. Артошка. Пачатак прадзення.
 14. сб. Кузьма-Дзям'ян. Апякун земляробства, кавалёў і віслеля.
 21. сб. Міхайлаў дзень. Абаронца ад грому. Мядзведзі ідуць у спячку.

22. н. Матроны. "З Матроны становіца зіма".

24. а. Хвёдар Студзянец. "Хвёдаравы вяты галоднымі вайкамі скуголяць".
 25. с. Іван Міласцівы. Дзень падарункаў. **Кацярыны**. "Кацярына забрала лета".
 27. пт. Юстыніян. Апякун плоднасці і дзяцінства. **Піліп**. Пярэдадзень Піліпавскага посту (да 7 студзеня).

28. сб. Піліпавка - перадкаляндны пост.
 29. н. Мацей. "На Мацея зіма пасце". **Адвент**. Перадкаляндны пост.
 30. п. Андрэй. Дзяўчоae свята.

Снежань

4. пт. Увядзенне. Водзяцца вайкі. **Барбара**. "Барбара нач урвалася, а дзень надтачыла".

5. сб. Пракоп. **Савы**. "Барбара мосціць, Сава цвікі войстрыць, а Мікола прыбывае".

6. н. Матрыханы. Не пралі. **Мікола**. "Хвалі зіму па Міколе".

7. п. Кацярыны. "Забрала край лета".

9. с. Юр'е Зімовы. Юра мосціць. **Ганны**. "Ад Ганны да Каляд два тыдні і два дні".

13. п. Андрося, Андрэйкі. Варажылі.

14. пн. Навум. Наставіць на вум.

17. ч. Варвары. "Мікола і Варвара нач урвалі".

18. пт. Савы, Міколін бацька. "Сава мосце, а Мікола гвоздзе".

19. сб. Мікола Зімовы. "Без Міколы не бывае ні зіма, ні лета". "Мікола марозам гвоздзіць".

22. а. Ганны. "Ганкі - сядайце на санкі".

24. ч. Посная куція. Пачатак Каляд (да 6 студз.).

25. пт. Спрыдон Сонцева-рот. **Божае Нараджэнне**.

26. сб. Сцяпан. "Кожны сабе пан".

31. ч. Марк. "Марка ды Варка - няхай будзе парка". **Багатая куція**. **Шчадрэц**. **Сільвестр**.

Варажылі дзяўчынаты.

Алесь ЛОЗКА.

Магілёўскуму ТБМ - 25

З нагоды 25-х угодкаў заснавання магілёўскага ТБМ 26 снежня 2014 года сабраўся чарговы Беларускі гурток. Новы і стаўшы сябры таварыства, што сустрэліся гэтым вечарам за агульным столом, з цікайнасцю паслушалі гісторыю стварэння арганізацыі з вуснаў тых людзей, якія пачыналі новае беларускае адраджэнне ў такія далёкія ўжо гады перабудовы - Яраслава Клімуша і Міхася Булавацкага.

Паводле аднаго з за-

тыўсты тэбээмаўцы не ведаюць найноўшай гісторыі магілёўскага руху адраджэння беларускай мовы. Таму і былі запрошаны на вечарыну тыя, хто пачынаў гэты рух. Шматкаго, хто быў ля ягоных вытокуў, няма ўжо ў жывых.

На думку Алега Дзялячкова, калі стваралі ТБМ, людзі верылі, што могуць змяніць жыццё, - цяпер жа, назначае актыўіст, - часы іншыя. Сярод адметных акцыяў-яўгансаў тэбээмаўцаў Алег Дзялячкоў называе беларускую дыктатуру.

- Ніхто ў Беларусі не піша яе там, дзе мы - у Палацы вобласці, - назначае актыўіст. - Нашае дасягненне, што нашы

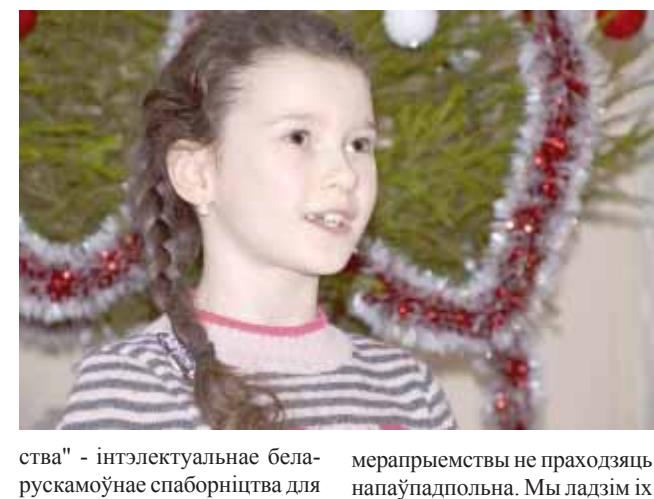

савальнікаў суполкі Яраслава Клімуша, у 1989 годзе магілёўская суполка Таварыства беларускай мовы стваралася без асаблівых перашкодаў з боку партыйнага апарату горада. Ініцыятыва сыходзіла з Менска, ад тагачаснага першага сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, які пазней стаў старшынём Таварыства беларускай мовы - Ніла Гілевіча.

Яраслаў Клімуш згадаў, што партыйная вертыкаль збиралася зрабіць са стварэннем ТБМ авабязалаўку, але тагачасным камуністам далі зразумець, што такога спрыяння не патрэбна, бо ТБМ, давялі партыйцам, добраахвотная арганізацыя.

- Тады быў час уздыму, была надзея на сапраўднае адраджэнне - таму энтузізм праўляўся ва ўсім. Нават тыя, хто быў далёкі ад беларускасці і яе адраджэння, падтрымлівалі нас. Цяпер жа ў грамадстве пераважае песімізм. Таму сёння Таварыства ўжо выступае не як арганізатор і натхнільнік відовішчных мерапрыемстваў, а як змагар і абаронца мовы.

Міхася Булавацкі кіраў абласной арганізацыяй ТБМ ад 1993 года. Сярод знакавых ініцыятыў арганізацыі называе "Беларуское піцібор-

мерапрыемствы не праходзяць напаўпадпольна. Мы ладзім іх у бібліятэках, музеях, выставачных залах да ратушы.

У магілёўскай арганізацыі ТБМ больш за 80 чалавек. Яны ладзяць выставы, арганізуюць вандраўкі па знакавых беларускіх мясцінах, запрашоць беларускіх творцаў ды музыкаў, праводзяць прэзентациі.

Зразумела, святкаванне 25 годдзя Магілёўскага ТБМ не абышлося без салодкіх пачастункіў, праўда, даволі сціплых, бо ўсе "гранты" на сваю дзейнасць ТБМ-аўцы дастаюць са сваіх жа гаманіцоў ды кішэнняў.

Паводле Аляксея Карпенкі і Радыё Свабода.

МАНІФЕСТ У АБАРОНУ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ БЕЛАРУСІ

Мы, удзельнікі Усебеларускага кангрэса,
уведамляючы сваю адказнасць за лёс Беларусі,
жадаючы захаваць нацыянальныя каштоўнасці і традыціі беларускага народа,
уведамляючы прыярытэт нацыянальных інтарэсаў перад прыватнымі палітычнымі амбіцыямі,
кіруючыся імкненнем забяспечыць суверэнітэт і свабоду нашай Бацькаўшчыны і вярнуць дзяржаўныя структуры на шлях служэння беларускаму народу,
дзейнічаючы ў межах наших законных правоў, прымаем наступны Маніфест.

* * *

Мы нагадваем, што незалежнасць Беларусі ў форме Беларускай Народнай Рэспублікі была аўгуста 25 сакавіка 1918 года ў этнографічных межах беларускага народа і ў тых жа межах пацверджана 1 студзеня 1919 года праз заснаванне Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь.

Дзяржаўны суверэнітэт Беларусі быў аўбешчаны 27 ліпеня 1990 года ў Дэкларацыі Вярхоўнага Савета "Аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР". 25 жніўня 1991 года Дэкларацыі быў нададзены статус канстытуцыйнага закона. 19 верасня 1991 года краіна набыла сучасную назну і была прызнана ўсім светам як суб'ект міжнароднага права.

У адпаведнасці з Дэкларацыяй Беларусь - сувэрэнная дзяржава, якая паўстала на аснове ажыццяўлення беларускай нацыяй яе неад'емнага права на самавызначэнне, дзяржаўнасці беларускай мовы, вяршэнства народа ў вызначэнні свайго лёсу. У Дэкларацыі таксама падкрэсліваецца, што носьбітам суверэнітэту і адзінай кропніцай дзяржаўной улады ў краіне з'яўляецца беларускі народ, які складаючы грамадзяне ўсіх нацыянальнасцяў.

Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь, прынятая 15 сакавіка 1994 г., пацвердзіла асноўныя палажэнні Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце. Так, у артыкуле 1 Канстытуцыі замацоўваецца, што Рэспубліка Беларусь валодае вяршэнствам і паўнотай улады на сваёй тэрыторыі, самастойна ажыццяўляе ўнутраную і зовнешнюю палітыку.

Аднак папраўкі, прынятая ў выніку рэферэндумаў 1995 і 1996 гадоў, прывялі да парушэння фундаментальных нормаў Дэкларацыі і Канстытуцыі Беларусі.

Сур'ёзная пагроза суверэнітэту дзяржавы ўзнякла ў сувязі з заключэннем дамоваў з Расійскай Федэрацыяй аб стварэнні так званай "саюзной дзяржавы", што выклікала шырокі пратэст дэмакратычнай грамадскасці. 29 ліпеня 2000 года быў скліканы Усебеларускі з'езд, на якім прынялі Акт аб незалежнасці Беларусі. У гэтым Акце адзначалася, што "суверэнітэт краіны не можа быць абмеркаваны або скасаваны праз рашэнні дзяржаўных асоб і органаў, а нават праз рэферэндум".

Новую пагрозу незалежнасці краіны нясе ў сабе Дагавор аб Еўразійскім эканамічным саюзе, ратыфікаваны беларускімі ўладамі 9 кастрычніка 2014 г. Шэраг палажэнняў гэтага Дагавора супярэчыць агульнапрызнаным нормам міжнароднага права, Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце і Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Гэта пагроза ўзмацняеца значымі зменамі ў геапалітыцы, выкліканымі імкненнем кіраўніцтва Расійскай Федэрацыі ўсталяваць новыя сусветныя парадак.

* * *

Беларусь - наш Дом, які мы атрымалі ў спадчыну ад працоўнага і павіннага захаваць для нашчадкаў. Наш народ і наша зямля - не "шчыт", "фарпост" ці "буфер" для суседніх дзяржаваў. Размяшчэнне замежных вайсковых кантынгентаў і базаў на тэрыторыі Беларусі недапушчальнае. Усе замежныя войскі павінны пакінуць нашу тэрыторыю.

Беларусь - краіна, якая найбольш пацярпела ад Чарнобыльскай катастроfy. Яе наступствы згубна адбіваюцца на здароўі суайчыннікаў. Кіраўніцтва краіны павінна спыніць шматгадовую практику замоўчвання і ігнаравання чарнобыльской проблемы. У такіх варунках будаўніцтва АЭС на тэрыторыі Беларусі недапушчальнае.

Зямля Беларусі і яе нетры не павінны бескантрольна аддавацца ва ўласнасць ці аренду замежным грамадзянам або дзяржавам. Усе інвестыцыйныя праекты, звязаныя з новым будаўніцтвам, павінны прымацца са згоды і пад кантролем грамадства.

Нашу заклапочанасць выклікае дэмографічная сітуацыя ў краіне. Нацыя старэе і паступова вымірае. Нам неабходна зрабіць палітычныя і эканамічныя заходы, якія б давалі магчымасць для самарэалізацыі моладзі на Радзіме, спрыялі стварэнню сям'і, заахвочвалі да нараджэння і гадавання дзяцей.

Мы занепакоены тым, што народ на працягу дваццаті гадоў фактычна пазбаўлены магчымасці абіраць сваіх прадстаўнікоў у органы мясцовай і вышэйшай улады.

Нас вельмі турбую стан беларускай культуры і асабліва мовы, якая фактычна не падтрымліваецца сённяшнім уладай на належным узроўні.

* * *

Мы аўгустаў ўсім краінам, міжнародным і рэгіональным арганізацыям, што Рэспубліка Беларусь была і застаецца суверэнай, нейтральнай і без'ядзернай дзяржавай.

Мы заяўляем, што ўсе пагадненні і дагаворы, якія былі заключаны з парушэннем Канстытуцыі і якія ставяць пад пагрозу незалежнасці Беларусі, павінны быць перагледжаны і адменены.

Мы патрабуем ад уладаў неадкладна скасаваць Дагавор аб Еўразійскім эканамічным саюзе або ўнесці ў яго тэкст адпаведныя змены.

Мы заклікаем палітычныя партыі, грамадскія аў'яднанні і рухі, патрыятычна настроеных грамадзян падтрымкаць гэты Маніфест і далучыцца да агульнанацыянальнай кампаніі ў абарону незалежнасці нашай краіны.

Маніфест прыняты на пасяджэнні Кангрэса і адкрыты для падпісання ўсімі суб'ектамі грамадзянскай супольнасці і асобнымі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь.

21 снежня 2014 г., г. Мінск.

Заява

Усебеларускага кангрэса за незалежнасць

1. Мы, удзельнікі Усебеларускага кангрэса за незалежнасць заяўляем, што Кангрэс з'яўляецца пастаянай дзейнай пляцоўкай для абмеркавання і вырашэння важных і неадкладных праблемаў нацыянальнага жыцця і існавання Рэспублікі Беларусь як суверэнай і незалежнай краіны. Кангрэс збіраецца на свае паседжанні па меры неабходнасці.

2. Для каардынацыі сваіх дзеянняў удзельнікі Кангрэса абраюць Раду ў складзе 17 чалавек.

3. Рада Кангрэса выбірае каардынатара для сувязі з грамадскасцю і органамі ўлады.
21 снежня 2014 г., г. Мінск.

Склад Рады,

зацверджаны на Усебеларускім кангрэсе за незалежнасць:

1. Анісім Алена	7. Грыбо Мечыслаў	13. Маракін Аляксей
2. Антончык Сяргей	8. Дзейка Леанід	14. Мех Аляксандар
3. Арлоў Уладзімір	9. Жылко Антон	15. Пастухоў Міхаіл
4. Багданкевіч Святлана	10. Каустсёў Рыгор	16. Суднік Станіслаў
5. Гаравы Марат	11. Колас Уладзімір	17. Трусаў Алег
6. Гарэцкі Радзім	12. Курыльчык Мікалай	

МАНІФЕСТ

У АБАРОНУ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ

Мы, грамадзяне Рэспублікі Беларусь, ухваляем змест вышэйзгаданага Маніфеста і замацоўваем гэта сваімі асабістымі подпісамі.

№	Прозвішча, імя, імя па бацьку	Месца жыхарства	Подпіс
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Шаноўныя сябры, на Усебеларускім кангрэсе за незалежнасць грамадзяне Беларусі пачалі падпісваць "Маніфест у абарону незалежнасці Беларусі". Прапануйце сваім сябрам і знаёмым падтрымкаць Маніфест і накіроўвайце аркушы з подпісамі ў сядзібу ТБМ на любы адрес:
220034, г. Мінск, вул. Румянцева, 13 або siadziba@gmail.com.

Як беларусы ставяцца да беларускамоўных

2014 год адзначыўся павышэннем цікавасці беларусаў да сваёй мовы.

Наколькі шырока ў грамадстве пайшоў гэты працэс?

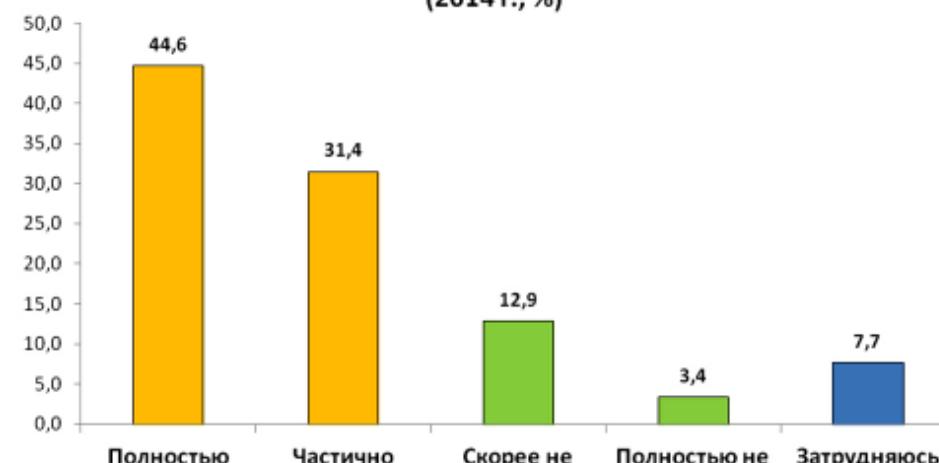
Кампанія "Будзьма беларусам!" вырашыла даведацца пра стаўленне насельніцтва па краіне да беларускамоўных. Гэта ўжо не першае даследаванне, што робіць кампанія адносна нацыянальнай ідэнтычнасці, таму ёсць з чым параўноўваць. Больш за тое, некаторым вынікамі сваіх уласных даследаванняў падзяліўся і партнёр кампаніі - лабараторыя "Новак".

Як паказала апытанне, беларусы становіча ўспрымлююць людзей, якія размаўляюць па-беларуску. Цалкам ці часткова ўхваліваюць беларускамоўных 76% беларусаў. Хутчэй не вітаюць беларускамоўных і цалкам не вітаюць 12,9% і 3,4% адпаведна. Яшчэ 7,7% не маюць меркавання на гэты конт (гл. Графік 1 ніжэй). *Графікі пададзены на той мове, на якой праходзіла апытанне, - рускай).

Задаваліся рэспандэнтам пытанні і пра стаўленне да павелічэння дзяржаўнага фінансавання і падтрымкі беларускай мовы, і пра пашырэнне прысутнасці беларускай мовы на тэлебачанні і радыё. Адказы на іх таксама дэмантструюць пазітыўную тэндэнцыю. Колькасць тых, хто вітаў бы абедзве гэтая мягчымасці, большая за колькасць тых, хто гэтага не хоча. Звяртае на сябе ўвагу і той факт, што на пытанні пра прысутнасць беларускай мовы на ТБ працэнт тых, хто не змог вызначыцца з адказам, складае амаль трацину ад апытаных - 34,7%. Такія лічбы, на думку эксперта-сацыёлага Лідзіі Міхеевай, могуць сведчыць пра некатэгагічнасць беларусаў, то бок пра пэўную схільнасць грамадскага меркавання да "сярэдніх", больш лагодных фармулёвак і пазіцый у дачыненні да мовы, а таксама паказваюць на патэнцыял зруху ў стаўленні да моўных пытанняў тых людзей, якія пакуль не вызначыліся ў сваіх пазіцыях ці не задумваліся пра гэта ўвогуле.

Адказы на пытанне "Што вы думаецце пра людзей, якія заўсёды размаўляюць толькі па-беларуску?" ёсць з чым параўноўваць: кампанія "Будзьма беларусам!" задавала гэтае пытанне тройчы ў таго жа фармулёвцы - у 2009, 2011 і гэтым годзе. Параўнанне адказаў вымалёўвае наступную тэндэнцыю (гл. Графік 3 ніжэй). Амаль на 8% з 2009 года скарацілася колькасць тых, хто лічыць беларускамоўных людзей "сапраўднымі беларусамі, патрыётамі", аднак пры гэтым менавіта такі адказ застаецца самым папулярным. Наступным па папулярнасці ідзе варыянт "Не звяртаю на гэта ўвагі, ніколі пра гэта не думаю". Колькасць такіх людзей, для якіх проблема мовы ўвогуле не з'яўляецца заўважнай, павысілася ад 24,7% у 2009 годзе да 30,1% у 2014 годзе. Гэта

Как вы относитесь к людям, которые говорят по-белорусски? (2014 г., %)

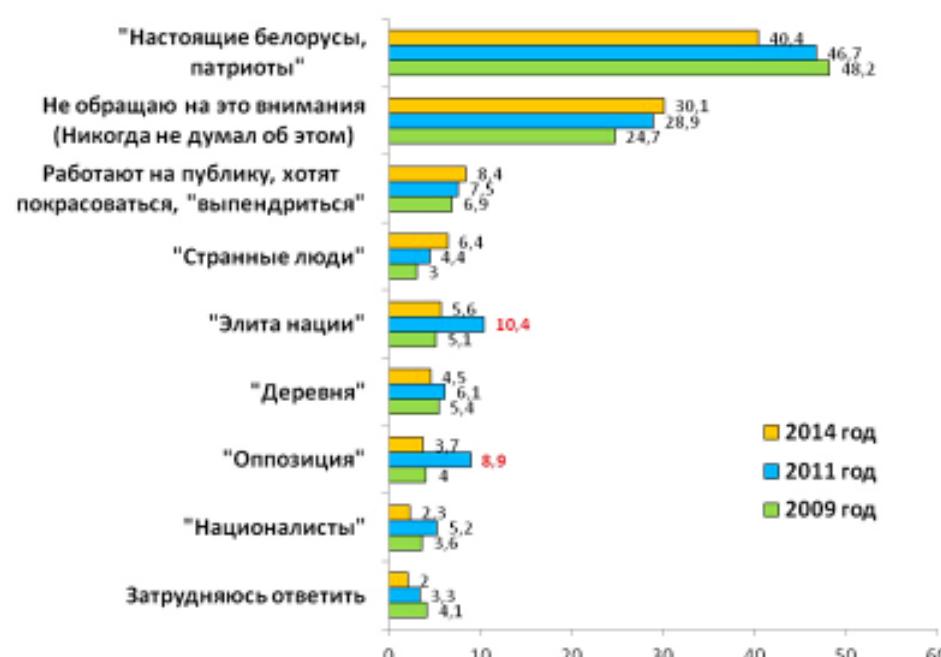

Графік 1. Як вы ставіцеся да людзей, якія размаўляюць па-беларуску? (2014 г., %)

Графік 2. "Ці хацелі б вы, каб дзяржава больш фінансавала мерапрыемствы, накіраваныя на падтрымку беларускай мовы?", "Ці хацелі б вы, каб беларуская мова больш прысутнічала на тэлебачанні і радыё?" (2014 г., %)

Что вы думаете о людях, которые всегда говорят только по-белорусски? (%)

Графік 3. Што вы думаецце пра людзей, якія заўсёды размаўляюць толькі па-беларуску? (2009, 2011, 2014 гг., %)

дэмантструе, што беларуская мова перастае быць якімсь ці маркёрам.

Заўважна, што палірэзультаты ў пытанні стаўлення да беларускамоўных праз іх вызначэнне "эліта нацыі" і "апазіцыя" ў альгантні 2014 г. зняклі. Яшчэ ў 2011 годзе яна была больш адчувальны.

Нязначная колькасць

рэспандэнтаў у адпаведнасці са старымі савецкімі міфамі адносіць беларускую мову да мовы вёскі. З дадзеных апытання відавочна, што гэты стэрэотып пачынае паступова адыхадзіць. Вынікі апытанняў сведчыць пра пазітыўнае стаўленне беларусаў да сваёй мовы і яе актыўных носіцікоў цягам апошніх пяці гадоў, што дae пад-

ставу кампаніі "Будзьма беларусам!" меркаваць пра наяўнасць дакладнай і ўстойлівой тэндэнцыі.

Матэрыял падрыхтаваны пры дапамозе эксперта Лідзіі Міхеевай на падставе апытанняў зробленых лабараторыяй "Новак" як на замову кампаніі "Будзьма беларусам!", так і самастойна.

Збор беларускіх хрысціянскіх хітоў

27 снежня ў Менску

быў прэзентаваны новы вы-

пуск духоўных спеваў "Бела-

рускі хрысціянскі хіт-7".

Канцэрт саўзанення зборніка

хрысціянскіх спеваў належыць

сустаршыні Аркамітэта па ства-

рэнні БХД Паўлу Севярынцу.

- Праект паўстай у 2008 годзе, - адзначыў яго за-

снавальнік. - Ён меў мэтай

сабраць лепшыя спевы ўсіх

канфесій: рыма-каталіцкія,

грэка-каталіцкія, праваслаў-

ныя, пратэстанцкія і аўдзядні-

іх, каб беларускія хрысціяне

мелі калекцыю лепшых спеваў

на роднай мове.

Мы адабралі 40

песень і потым

вырабоўвалі іх

на фокус-групах -

супольнасцях з 7-10

чалавек з роз-

ных регіёнаў і ка-

нфесій. З 40 кам-

пазіцый выбіралі

20 лепшых.

Першы дыск быў вы-

дадзены ў 2008

годзе - гэта былі

хрысціянскія гімны.

20 найлепшых спеваў пра-

слаўлення вый-

шлі ў выглядзе

"Беларускага хрысціянскага хіта-2".

Калядныя і Велікодні

зоры 2009 года

дапоўніў у 2014

годзе "Беларускі

пілігрымскі хіт".

Новы выпуск

"Люблю Беларусь" ўвабраў

пятыя спевы хрысці-

янаў", - адзначыў П. Севяры-

нец. Праект не з'яўляецца ка-

мерыцкім, сродкі, сабраныя

за распаўсюд дыскаў,

будуць скіраваны на наступныя выпу-

скі. Кружэлку папоўнілі песні

Алесі Ўнукouskай, запісы гурта

"Laudans", Вальжыны Цярэш-

чанкі і Змітрапа Вінаградава, Вік-

тара Козела і іншых.

Канцэртную праграму

распачаў катализкі гурт "Lau-

dans". Яго песні ўвайшлі ў трэ

ышэй названных дыскі. Песні

"Агмень", "Божыя вочы" аў-

тарскага характару прагучалі

свежа і пранікнёна. Нядыўна

гурт правёў шэраг выступ-

лінняў у Нясвіжы, Бабруйску,

Менску. Калектывам кіруе

прафесійны музыка Андрэй

Лугін. Адрэй скончыў вучэль-

ню і БДПУ імя Танка, займа-

ецца менеджментам гурта. Тэкс-

ты песьні стварае Вераніка

Маргарыта Тарасава выканала

Хвала на вышынях Богу і на зямлі мір

Святочныя вечары Божага Нараджэння і Калядаў поўніліся спевамі ў храмах і на грамадскіх сядзібах.

26 снежня хор касцёла св. Сымона і Алены "Голос душы" дзяліўся чыстымі спевамі са слухачамі. Навокал зязлі срабраныя зоркі і ліхтарыкі, агентыкі і залатыя шары стваралі атмасферу цудоўнага. Артысты пад кіраўніцтвам канцэртмайстра Алена Абрамовіч выканалі песнаспевы з літургіі, беларускія, польскія, амерыканскія і іспанская калядкі. Разнастайнасць мелодый розных краін перадае пачуцці народаў з усімі эмацыйнымі адценнямі і выражаете сусветныя характеристы святага Божага Нараджэння.

*"Анёлы заспявайце,
Пастушкі зігрывайце!
Паклон Цару аддайце,
Усе водары зямлі!"*

Хор з прафесійных музыкантаў звычайна спявае на

нядзельнай імшы, выступае на святах у касцёлах у розных кутках Беларусі, выязджает з канцэртамі ў Польшчу. Хор выконвае класічныя творы Моцарт, Шуберта, Ліста і іншых еўрапейскіх кампазітараў.

У другой частцы канцэрта выступае хор Менскага Дома ветэранаў. У яго выка-

нані прагучалі спевы "Ave Maria", "Блаславі, душа моя, Господа", "Ціхая ноч". Спевы ў ціхія вечары найлепш перадавалі замілаванне і лагодны настрой, духоўную сутнасць святаў.

Э. Оліна.

На здымку аўтара:
Спявае хор "Голос душы".

Адкрыты памятны знак Іосіфу Гашкевічу ў г. Астравуці

29 снежня ў г. Астравуці адбылося адкрыццё памятнага знака Іосіфу Гашкевічу. Гэты помнік быў усталяваны на аднайменнай вуліцы, якая яшчэ раней была названа ў гонар знакамітага земляка.

Іосіф Гашкевіч скончыў Менскую Духоўную Семінарыю і Санкт-Пецярбургскую Духоўную Акадэмію. Быў першым консулам Расіі ў Японіі, шмат спрыяў развіццю праваслаўя ў гэтай далёкай краіне. У 2014 годзе спойнілася 200 гадоў з дня яго нараджэння, таму кіраўніцтва раёна паспрабавала ўсталяваць памятны знак менавіта ў гэтым, юбілейным годзе.

На адкрыцці помніка прысутнічалі: старшыня Астравецкага райвыканкама Адам Дзмітрыевіч Кавалько, намеснік старшыні Віктара Збігневіча Свілі і іншыя прадстаўнікі кіраўніцтва раёна.

З вітальнай прамоўкай выступіў дабрачынны Астравецкай царкоўнай акругі пратоіерэй Георгі Савіцкі, у якой адзначыў, што

Іосіф Гашкевіч, дзякуючы сваёй навуковай дзейнасці, прывёў шмат людзей да Бога, і таму да нашых дзён

Наші кар.

Беларуская Энцыклапедыя стала даступная онлайн

Беларуская Энцыклапедыя, якая год таму з'явілася ў адсканаваным выглядзе на торантах, цяпер даступная і для онлайн-прагляду па старонках. Гэта можа быць карысным для тых, хто не можа спамоўваць вялікі аўтамат і хацеў бы атрымаць хуткі доступ да патрабных матэрыялаў. Энцыклапедыя даступная на сэрвісах [box.com](https://app.box.com/bielaruskaja-encykledyja) і [issuu.com](http://issuu.com/movazbor/docs):

- <https://app.box.com/bielaruskaja-encykledyja>
- <http://issuu.com/movazbor/docs>

На [box.com](https://app.box.com/bielaruskaja-encykledyja) можна пераходзіць на патрабную старонку, увёшчы нумар старонкі, а таксама выдзяляць і капіяваць тэкст. На [issuu.com](http://issuu.com/movazbor/docs) можна шукаць па словах (аднак варты ўлічыць, што тэкст, даступны ў тэкстовым пласце файла, распазнаны па-чарнавому і даводзіца найперш арыентавацца візуальнай на тэкст, адлюстраваны ў складзе графічнага пласта).

Беларуская Энцыклапедыя, выдадзеная ў суворэнай Беларусі, дапаможа атрымаць звесткі пра самыя разнастайныя рэчы і з'явы на беларускай мове, робячыся таким чынам адной з цэнтральных крыніц фармавання беларускай народнай працторы і засвяcenія ведаў без пасярэдніцтва іншых моў. З гэтай жа прычыны яе можна разглядаць і як аўтарытэтную крыніцу

для вырашэння моўных пытанняў, на якія няма адказаў у слоўніку: для высвяtleння тэрміналогіі і напісання спречных называў і імёнаў.

Даслаў чытач Віталь Станішэўскі.

Разам з тым у гэтай інфармацыі ёсць цікавыя перадумовы. ТБМ звязалася ў Адміністрацыю Прэзідэнта з прапаноўкай даць даручэнне адпічаваць беларускія энцыклапедыі і зрабіць іх даступнымі ў сеціве, на што быў атрыманы адказ ад аднаго з міністэрстваў пра немагчымасць гэтага з-за проблем з аўтарскімі правамі. Але гэта ў чыноўнікаў проблемы, а, дакладней, адна - нежаданне працаўцаў. А ж ёсць у Беларусі і па-за дзяржавай спецыялісты. Адсканаваны ўсе 18 тамоў Энцыклапедыі Беларусі (каля 10 000 старонак), а заадно - і ў тамоў Энцыклапедыі гісторыі Беларусі. Сканы "гулялі" па сеціве і вось займелі афіцыйныя адресы - і па ўсім аўтарскім праве.

Адна пытанне стварэння **Беларускай дзяржавай электроннай бібліятэкі** з павесткі дня не здымаецца. А можа дзяржавыя структуры і тут збіраюцца чакац, пакуль і гэту задачу вырашашь за іх энтузіясты.

Наші кар.

Беларускамоўныя календары ад Гарадзенскай ДАІ

ДАІ Гарадні выдала беларускамоўны настенны календар на 2015 год, на старонках якога можна пабачыць супрацоўніц інспекцыі ў форме, у нацыянальных строях і ў выглядзе чатырох пораў году, паведамляе "Твой стыль".

На старонкі календара патрапілі супрацоўніцы некалькіх аддзелаў ДАІ рэгіёна. Аўтар ідэі, фатограф і дызайнер - Сяргей Banifacyj Marozau. Дапамагла яму стылістка Бажэна Машніна.

Народны праект выдання выбранай беларускай паэзіі для дзяцей

Кожны народ выхоўвае дзяцей на сваёй пазіцыі. Любую да роднай мовы аббуджаеца ў дзіцячым сэрцы дзякуючы першым пачутым і завучаным вершам. Гэта разумее кожная нацыя, акрамя беларусаў... Нашы маленькія грамадзяне выхоўваюцца на рускай паэзіі кшталту "В лесу родилась ёлочка...", "Мишка косолапый по лесу бредёт..." і да т. п.

Вось таму і высцела ідэя сабраць найлепшыя беларускія вершы для дзяцей, выдаць іх кнігамі і распаўсюдзіць усімі магчымымі спосабамі, а найперш праз сістэму дашкольнага выхавання ды інтэрнэт.

Упершыню заклік да выдання гэткага вершазбору быў надрукаваны мною ў газете "Наша слова" ў 2003 годзе.

А ўжо ў 2005 годзе ў выдаўствстве "Тэхналогія" пабачыў свет густоўна аздоблены калярэвымі малюнкамі першы том кнігі пад назвай "Побач з намі на Зямлі". Яго тэматыка - вершаванкі-запамінанкі пра жывёльны свет. Хуткасці выдання паспрыяла шчасліві супадзенне чыннікаў: знайшліся і фінансаванне, і ўкладальнік кнігі - паэт Алег Мінкін, які на той час ужо меў адпаведных патэтычных твораў на цэлья траты, бо на працы пятнаццаці гадоў збіраў найлепшыя вершы для дзяцей. Але далей за выданне першай кнігі справа не пайшла.

А хто ж, калі не мы, выпусціц другі том вершаў - пра раслінны свет і трэці том - пра свет чалавека?

У адказ на маё новае запрашэнне Алег Мінкін зноў ахвотна ўзяўся за працу над зместам двух будучых тамоў, бо трэба дадаць самае лепшае з напісанага за мінулае дзесяцігоддзе.

Шаноўныя грамадзяне, фонды, дзяржавы і недзяржавы арганізацыі! Калі ласка, далучайцесь да гэтага народнага праекту! Дасылайце вершы, выказваючы пра панаванне па фінансаванні выдання будучых кніг, па іх афармленні і распаўсюджванні на адрас электроннай пошты Алега Мінкіна: xnicka@gmail.com

Алег Бакач,
кіраунік грамадскай
арганізацыі
"Творчое зуртаванне
"Святіца", г. Баранавічы.

Група вернікаў з розных парафій пад патранатам ксёнда-пробашча Уладзіслава Завальнюка здзейсніла пілігрымку на радзіму продкаў Эдварда Вайніловіча. Аўтобусная вандроўка адбылася 13 снежня, падчас Адвэнту, з мэтай духоўнага ўмацавання і падрыхтоўкі да Свята Божага Народжэння.

У дарозе пробашч касцёла Св. Сымона і св. Алена кандыдат гістарычных навук кс. Уладзіслаў Завальнюк прысвяціў духоўную гутарку высакароднаму дзяржайнаму мужу, шчыраму ахвярадаўцу, вернаму мужу і бацьку Эдварду Вайніловічу.

Эдвард Антоні Леонард Адамавіч Вайніловіч (1847-1928) належаў да сярэднезаможнага шляхецкага роду Вайніловічаў герба "Сыракомля". Як асоба з'яўляўся глыбока веруючым, сумленным і працавітым чалавекам. Выхаванне ў родавым маёнтку Савічы Слуцкага павета ў традыцыйнай шляхецкай генасці, якую Эдвард Вайніловіч засвоіў і пранёс у сваі душы праз усё сваё жыццё, і якая заключалася ў высакароднай прастаце і сумленнасці, на божнасці і шчырай веры, зыглівасці і гасціннасці, шанаванні продкаў і ахвярнай любові да Айчыны, началося бацькамі і працягвалася настаўнікамі. Вялікім прыкладам для Эдварда заўсёды быў працавіты і мудры бацька, а таксама пакаленні памерлых продкаў.

У самым пачатку пра дзе ды Вайніловіч быў пра власлаўнымі, потым прынялі ўніяцтва, а пазней многія з іх сталі шчырымі католікамі.

У Макранах, Цімкавіцах, што недалёка ад Клецку, Вайніловічы пабудавалі цудоўныя святыні - каталіцкі касцёл

і велічную пра власлаўную царкву. Рэвалюцыя разбурыла касцёл, пакінуў толькі фундамент і раскіданыя пахавальныя нішы.

Эдвард Вайніловіч хадеў бацьцаў свой край заможным і багатым. У 1876 годзе ён заснаваў Сельскагаспадарчае таварыства на беларускіх землях. Ён некалькі разоў абраўся ў Думу ў Пецярбурзе і спрыяў эканамічным рэформам.

Вайніловічу было ўласціва экуменічнае мысленне, ён ахвяраваў сродкі на касцёлы і цэрквы, клапаціўся аб атрыманні царскага дазволу на будаўніцтва сінагогі ў г. Клецку. Ён быў па-над бар'ерамі, дзякуючы высокай культуры духу. Ён падтрымліваў першое беларускае легальнае выдавецтва таварыства "Загляне сонца і ў наша аконца", часопісы "Лучынка" і Саха".

Страціўшы дзяцей, Вайніловіч не ўпаў у роспач і крыйду, а збудаваў храм у Менску, які служыць многім пакаленням вернікаў.

У 1919 Эдвард Вайні-

ловіч быў вымушаны з'ехаць за мяжу ад пераследу бальшавікоў. Ён жыў у Любліне, а затым у Быдгашчы, дзе заснаваў дом для дзяцей-сирот і беспрыступальных. За мяжой ён быў маральнym святылом, пущаводнай зоркай для рэпатрыянтаў, прымушаных пакінуць айчыстыя землі.

Ксёндз-пробашч распавёў, як 18 гадоў таму ён знайшоў пахаванні бацькоў і дзядоў Эдварда Вайніловіча, ма-

гілкі Алены і Сымонкі. У хуткім часе да даследчай працы далучылася педагог-гісторык Вольга Каляда, якая настаўнічала ў тых мясцінах. Яна дапамагае і да гэтага часу ў добраўпарадкаванні і захаванні гэтага месца. Ксёндзу ўдалося выратаваць надмагільны камяні ад разбурэння і пе-правезці адзін з іх да Чырвонага касцёла ў Менск.

Пазней кс.

Уладзіслаў Завальнюк

са святарамі накіраваўся ў горад Быдгашч і

праз узмоцненую

малітву адшукаў

магілу самога Эдварда Вайніловіча.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная колегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцицко, Алег Трушоў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tmb-mova.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Род, які шанаваў Бога

Ча. У 2006 годзе па дабраволічнай ініцыятыве кардынала Казіміра Свентка парэшткі шаноўнага шляхіцца быў вернуты на Беларусь і ўрачыста перазахаваны для заснаванага ім касцёла св. Сымона і Алена. Сёлета кс. Ул. Завальнюк наведваў усе мясціны, звязаныя з жыццём і дзейнасцю Вайніловіча: Клецк, Слуцк, Капыль, Нясвіж, Савічы, Макраны, Раёўку. Беатыфікацыйны працэс, які вядзе апостальская сталіца, патрабуе дэтальнага вывучэння ўсіх абставін жыцця Э. Вайніловіча і збору сведчанняў пра Божую

вяртання сапраўднай гісторыі жыцця асобаў, якія былі рэпрэсаваны, сталі выгнанікамі з сваёй зямлі, а таксама важнасць трывання ў хрысціянскай веры, якая падвяргае сёня глумлению з боку секулярызаванага свету. Важна захоўваць памяць пра фундатара цэнтральнага

Недалёка ад Савічай пілігримы наведалі памяцнае месца спачыну парэшткай родных Эдварда Вайніловіча. Нават асобы сталага веку адважна крохмылі праз заснажанае поле і слізкую дарогу каля кілатметра.

Святыя дабраславілі пра власлаўныя і каталіцкія крыжы, усталяваныя там, акрапілі іх святыя вадой. Присутныя запалілі зіні і заспявалі малітўныя спевы. У цырымоніі

удзельнічалі гости з Менска і іншых гарадоў, прадстаўнікі Капыльскага выканкама і мясцовыя жыхары.

Удзельнікі хору "Голос душы" пранікнёна і чысты спявалі літургічныя спевы, а потым у час абеду бадзёрылі і цешылі грамаду беларускім і ўкраінскім песьнямі, калядкамі.

Ды рэктар краязнавчага музея Валянціна Леанідаўна Шуракова падзялілася ўспамінамі пра гісторыю горада Капыля, які праз некалькі гадоў будзе адзначаць 1000-годдзе.

Капыль і бліжэйшыя землі належалі князям Альлькавічам - працкам св. Сафіі Слуцкай. Пасля яе адыходу землі перайшлі да яе мужа Януша Радзівіла.

Фота аўтара.
На здымках:
 1. Касцёл у Капылі.
 2. Жыхары Капыля сустрэкаюць гасцей.
 3. Кс. Уладзіслаў Завальнюк і Валянціна Шуракова.
 4-5-6. Месца пахавання продкаў Эдварда Вайніловіча.
 Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
 Газета падпісана да друку 5.01.2015 г. у 10.00. Замова № 1.
 Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
 Падпісны індэкс: 63865.
 Кошт падпіскі: 1 мес.- 8750 руб., 3 мес.- 26250 руб.
 Кошт у розницу: па дамоўленасці.